

”Det viktigste av alt er å se barnet”
- en kvalitativ studie om psykisk helse i
barnehagen

*”Hvordan kan man arbeide i barnehagen for å gi
barna en god psykisk utvikling?- med spesielt fokus
på anerkjennelse av mangfold”*

av

Malene Magnussen Kjeldseth
Kandidatnummer 317

Bacheloroppgave
Interkulturell linje

Veiledere: Marit Kanstad og Svein Hammer
Dronning Mauds Minne Høgskole
Trondheim, april 2014

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1.0 Innledning	3
1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling.....	3
2.0 Metode	4
2.1 Metodevalg.....	4
2.2 Intervju som forskningsmetode.....	5
2.3 Intervjuguiden.....	6
2.4 Gjennomføring av intervjuet.....	7
3.0 Teori	9
3.1 Innledning.....	9
3.2 De utrolige årene.....	9
3.3 Barnehagens arbeid.....	11
3.4 Barnehagepersonalets rolle.....	12
3.5 Et blikk på psykisk utvikling.....	13
3.6 Psykisk omsorg.....	14
3.7 Anerkjennelse og mangfold.....	15
4.0 Funn og drøfting	18
4.1 Innledning.....	18
4.2 Arbeidet i barnehagen.....	18
4.2.1 Personalet.....	18
4.2.1 Strategier for selvutvikling.....	20
4.3 Den psykiske utviklingen.....	22
4.3.1 Sosial kompetanse og forebygging.....	22
4.3.2 Anerkjennelse av mangfoldet.....	24
5.0 Avslutning	27
5.1 Fremstilling av oppgavens hovedfunn.....	27
5.2 Avsluttende refleksjoner.....	30
6.0 Litteraturliste	31
7.0 Vedlegg	33
7.1 Intervjuguide.....	33
7.2 Informasjonsskriv og samtykkeskjema.....	34

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling:

I dagens samfunn spiller barnehagen en viktig rolle i starten på barns liv, ettersom barn tilbringer store deler av dagene sine sammen med voksne og barn i barnehagen. Det vil si at de som er ansatt i barnehagen har stor betydning for barnas selvutvikling, selvdanning og sosialisering, noe som kan knyttes opp mot en god psykisk utvikling. Fra barn er ett år kan de tilbringe store deler av dagene sine i en større barnegruppe, og da sammen med voksenpersoner som ikke er deres mor eller far. I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver heter det; *"Barnehagen skal sikre barn under opplæringspliktig alder et oppvekstmiljø som både gir utfordringer som er tilpasset barnets alder og funksjonsnivå og trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger"* (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 8).

Viktigheten med at de voksne er i stand til å se enkeltbarnet og ivareta hvert enkelt barns behov når det kommer til å støtte barnet i den psykiske utviklingen, samtidig som barnet skal bli kjent med seg selv og se seg selv som et verdifullt individ i samspill med andre mennesker ser jeg på som veldig viktig for at barn skal utvikle en god psykisk helse. Anerkjennelse av mangfold ser jeg også i sammenheng med psykisk helse, da det å føle seg sett og verdifull kan knyttes opp mot selvfølelse og selvtillit. Gjennom tidligere arbeid i barnehagen, der jeg har observert barn som har falt utenfor barnegruppa på bakgrunn av en "svak personlighet", har jeg fått en egen interesse for dette feltet, og jeg har derfor valgt å forske på dette temaet. Jeg velger å bruke betegnelsen "svak personlighet" på grunn av manglende innsikt i barnas bakgrunn og ser det i denne sammenhengen som en fellesbetegnelse på det å være sjenert og usikker på seg selv i samspill med andre barn og voksne.

Oppgavens problemstilling:

"Hvordan kan man arbeide i barnehagen for å gi barna en god psykisk utvikling? med spesielt fokus på anerkjennelse av mangfold".

2.0 Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg redegjøre for mitt valg av forskningsmetode, og se nærmere på de valgene jeg har tatt i forhold til intervjuguide, gjennomføring av intervju, mine opplevelser av den kvalitative metoden og arbeidet med intervjuet i ettertid.

2.1 Metodevalg

I forskning er det hovedsakelig to metoder som blir brukt, kvantitativ forskning og kvalitativ forskning. Den metoden man velger å bruke er redskapet for undersøkelsen man skal gjennomføre. (Dalland, 2012, s.112). Den kvantitative metoden gir oss svar som er målbare i form av tall og enheter, mens den kvalitative metoden handler om å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012, s. 112). Det er ulike kjennetegn på disse to metodene som skiller dem fra hverandre. Den kvantitative forskningsmetoden handler om å få frem det gjennomsnittlige og å finne en forklaring på det man forsker på, mens den kvalitative metoden omhandler fleksibilitet, ettersom intervjuet er preget av spørsmål uten faste svaralternativer og tar høyde for å gi forskeren en forståelse for det som det forskes på. (Dalland, 2012, s.113).

Innenfor kvalitativ forskning er det tre metoder som er sentrale, intervju, deltagende observasjon og dokumentanalyse. En god grunn til å velge observasjon er for å få tilgang til sosiale situasjoner som en enkel person, som i et slikt tilfelle er informanten, ikke selv har tolket. Det gjør at man studerer selve praksisen, i stede for å legge hovedfokuset på hvordan den ansatte tolker den (Tjora, 2009, s.18). I mitt tilfelle ville observasjon av barnehagens praksis vært aktuelt hvis jeg hadde forsket på en mer konkret type handling i arbeidet med å gi barn en god psykisk utvikling. Jeg ser at det ville vært et alternativ for meg å observere deler av barnehagens praksis, men mener jeg fikk et større innblikk i deres arbeid gjennom kvalitativt intervju med pedagogisk leder, ettersom jeg ønsket å gå dypere inn i bakgrunnen for deres arbeid.

I nesten alle forskningsprosjekter blir det tatt i bruk aktuelle dokumenter for å skaffe relevant informasjon utover det som oppnås gjennom intervju eller andre typer

datainnsamling. Dokumentene blir en form for bakgrunnsdata som skal fortelle noe om for eksempel en sak. Dette kan blant annet være en nettside med informasjon om det man forsker på. (Tjora, 2009, s. 97). Det at jeg i samråd med min veileder kun har forholdt meg til ett intervjuobjekt, gjør at dokumentstudier har vært vesentlig for å bli mer kjent med detaljer rundt de dataene jeg samlet inn. På mange måter kan man si at vi har et ansvar som forskere å ta i bruk informasjon som allerede er tilgjengelig. Dette for å lage gode beskrivelser av det man forsker på, uten å bruke tiden til informanten på å skaffe faktainformasjon (Tjora, 2009, s. 97).

Både kvantitativ og kvalitativ forskningsmetode har sine fordeler og ulemper, og i valg av metode må man overveie hva som er mest ideelt og praktisk for egen bruk. Når det gjelder min problemstilling: *”Hvordan kan man arbeide i barnehagen for å gi barna en god psykisk utvikling? – med spesielt fokus på anerkjennelse av mangfold”*, er det naturlig å velge kvalitativt intervju for å få en best mulig innsikt i temaet. De type svar jeg på forhånd lette etter her, og de svarene jeg fikk gjennom intervju kan ikke tallfestes eller måles. Jeg ønsker å gå i dybden av problemstillingen min og få kunnskap og svar som gir meg en forståelse for hvordan barnehagene kan arbeide med å gi barna en god psykisk utvikling. Et mål for meg var å få innhentet informasjon som var basert på den situasjonen informanten befant seg i, på bakgrunn av min kunnskap om hva informanten hadde vært gjennom av kurs og læring.

2.2 Intervju som forskningsmetode

Den kvalitative undersøkelsen tar sikte på å få frem nyanserte beskrivelser av den situasjonen som informanten befinner seg i (Dalland, 2012, s. 156). Intervjuet skal ikke bare fortelle oss noe om den personen man er i dialog med, men gi oss informasjon utover det. Dalland skriver at målet med et intervju er å innhente kvalitativ kunnskap som blir uttrykt med vanlig språk. Det vil si at den som intervjuer må følge godt med på det som blir sagt, slik at den som blir intervjuet får den nødvendige oppfølgingen den trenger for å utdype svarene sine (2010, s.135). Dette er viktig blant annet fordi intervjuet skal gi mest mulige presise beskrivelser av de handlingene, opplevelsene og følelsene informanten forteller om (Dalland, 2010, s. 136). Når informanten selv kommer med tolkninger, er det viktig å være tilstede i

situasjonen, og spørre seg frem for å finne ut hva som er grunnlaget for tolkningene. Målet er ikke å vite hva informanten selv tenkte og følte om de ulike hendelsene som kan bli beskrevet under et intervju, men å få gode og spesifikke beskrivelser av situasjoner og hendelser informanten selv har vært en del av (Dalland, 2010, s. 137).

I en god intervju situasjon skapes en medmenneskelig relasjon, der kunnskapen som innhentes produseres gjennom en samtale om et tema som begge er opptatt av. Intervjuer og informant reagerer på hverandre og påvirker hverandre gjennom de spørsmålene som stilles og de svarene som gis. Denne gjensidige kontakten er en forutsetning for det kvalitative forskningsintervjuet og må ikke regnes som en feilkilde. Denne kontakten er helt grunnleggende for utviklingen av intervjuet, da det å lytte aktivt og være bevisst på kroppsspråk og mimikk, kan hjelpe både informanten og intervjuer slik at man unngår å avbryte det som kan være en viktig tenkepause (Dalland, 2010, s. 143).

2.3 Intervjuguiden

Jeg laget en strukturert intervjuguide, der jeg på forhånd hadde skrevet ned eventuelle oppfølgingsspørsmål som kunne bli nødvendig å bruke under intervjuet. En intervjuguide kan være detaljert med ferdig formulerte spørsmål, eller bare inneholde temaer som ønskes tatt opp. Under intervjuet utviklet intervjuguiden min seg til å fungere mer halvstrukturert, noe som vil si at spørsmålene utviklet seg gjennom samtalen og som følge av de svarene informanten ga (Dalland, 2010, s. 150). Jeg hadde sendt intervjuguiden min til informanten på forhånd, slik at informanten møtte godt forberedt, og dermed ga meg svar på mange av spørsmålene mine uten at jeg trengte å stille alle oppfølgingsspørsmålene. Ettersom jeg tidligere har lite erfaring med kvalitativ forskning opplevde jeg det som en fordel at informanten var informert om detaljene rundt min forskning på forhånd, da hennes forberedelser var med å gi en god flyt i intervjuet.

2.4 Gjennomføring av intervjuet

Valget av informant avhenger av hva vi ønsker å vite (Dalland, 2010, s. 144). I mitt valg av informant regnet jeg med at den personen hadde kunnskap om det temaet jeg forsker på, og tok kontakt med informanten på bakgrunn av min kunnskap om informantens erfaringer og arbeidsmåter. Jeg møtte en åpen og frittalende person, noe som ble en fordel for meg som har lite intervjuerfaring fra tidligere. Det hjelper ikke om informanten sitter med verdifull informasjon og god innsikt i temaet, dersom man ikke lykkes med å få vedkommende i tale (Dalland, 2010, s. 145). Hvordan man har forberedt seg betyr mye for utfallet av intervjuet. Noe som vil si at den som intervjuer må være bevisst hvem man selv er, slik at man unngår å bli følelsesmessig overrumplet i møte med undersøkelsesfeltet (Dalland, 2010, s. 155). Jeg møtte informanten på arbeidsstedet, og startet samtalen med å snakke om stedet og arbeidsoppgavene informanten har. På denne måten fikk vi en nøytral innledende samtale som ga et godt utgangspunkt for gjennomføringen av intervjuet. Dalland (2010, s. 158) skriver at det er viktig å skape flukt over samtalen. Dersom vi kun får bekreftet det vi allerede vet, så oppnår vi ikke stort. Det føler jeg at jeg og informanten oppnådde sammen. Informanten satt med mye kunnskap og ga meg mye informasjon gjennom hele intervjuet, noe som gjorde at jeg fikk anledning til å ta i mot de svarene jeg fikk på en måte som gjorde at jeg spurte nye og oppfølgende spørsmål tilbake. Informanten merker om man bare sitter og venter på å stille et ferdigformulert spørsmål, noe som kan resultere i at samtalen lett brytes og kan minne mer om et forhør (Dalland, 2010, s. 159).

Jeg brukte lydopptaker under intervjuet. På denne måten ble alt av språk og nyanser i stemmeleiet ivaretatt, og ble et viktig hjelpemiddel for meg i etterarbeidet av intervjuet. Et lydopptak får ikke med seg kroppsspråket, noe som vil si at man må være observant under samtalen, og notere seg det som skjer (Dalland, 2010, s. 161). Jeg valgte å ikke notere noe under intervjuet, da jeg selv føler at jeg er mer til stede om jeg kun har fokus på samtalen og det å gi informanten respons på det vi snakker om. I ettertid føler jeg at det var et riktig valg av meg, da jeg sitter igjen med en positiv og lærerik opplevelse av intervjusituasjonen. Jeg var på forhånd litt spent på gjennomføringen, ettersom jeg ikke hadde møtt informanten før intervjuet. Vi hadde en god dialog på telefon, noe som gjorde at jeg følte meg trygg på at det ville gå bra i

relasjonen mellom oss. Spenningen lå i det faglige. Jeg ønsket at informanten skulle oppfatte meg som en som ønsket å lære og forstå, og ikke en som ønsket å vurdere eller bedømme deres arbeid. Både informant og intervjuer møter hverandre med en forhåndsoppfating av det som skal skje, noe som vil prege samtalen (Dalland, 2010, s. 155). Under samtalen var jeg bevisst på å la informanten komme med sine synspunkter og meninger uten å avbryte eller stille et oppfølgingsspørsmål for tidlig, da jeg tidligere har kjent på at dette er noe jeg trenger å arbeide med i dialog med andre. I etterarbeidet av intervjuet ser jeg at jeg kunne vært bedre på det i noen tilfeller, og da latt informanten ta en tenkepause i samtalen uten at jeg førte den videre. Enkelte informanter kan ha behov for flere og mer utdypende oppfølgingsspørsmål under hvert enkelt refleksjonsspørsmål, mens andre kun trenger ett slikt spørsmål for å snakke seg gjennom temaet (Tjora, 2009, s.61). I dette tilfellet opplevde jeg at informanten ikke hadde behov for utdypende oppfølgingsspørsmål, da hun møtte godt forberedt til intervjuet og hadde mye kunnskap og flere egne erfaringer som belyste problemstillingen min.

I avrundingen av intervjuet gikk jeg kort igjennom intervjuguiden sammen med informanten for å klargjøre at jeg hadde fått svar på det jeg forsker på. Et relevant tema å ta opp er hvordan forskningsprosjektet går videre, og hva som vil skje med dataene, som i dette tilfellet var lydopptaket, og om hvordan informanten får tilbakemelding i ettertid (Tjora, 2009, s. 61). Jeg drøftet valget av problemstilling med informanten og informerte om at problemstillingen kunne bli endret for å gjøre den mer presis i henhold til den informasjonen jeg hadde fått. Informanten ble informert om at lydopptaket ville bli slettet rett etter transkribering, og jeg spurte om informanten ønsket å lese oppgaven når den var ferdig skrevet. Det takket informanten ja til, da hun så det som både interessant og lærerikt.

3.0 Teori

3.1 Innledning

I denne delen av oppgaven skal jeg se på teorier som omhandler ulike aspekter rundt arbeidet med å gi barna en god psykisk utvikling i barnehagen. I første del vil det være fokus på Carolyn Webster – Stratton pedagogikken og hvordan det praktiseres i barnehagen. Her har jeg innhentet teori fra boken: "Hvordan fremme sosial og emosjonell kompetanse hos barn" (2009). Innenfor Webster – Stratton pedagogikken er "De utrolige årene" relevant i denne sammenhengen, og jeg bruker derfor internettsiden <http://dua.uit.no>, som er utarbeidet av regionalt kunnskapssenter for barn og unge Nord (RKBUNord) - psykiskhelse og barnevern ved universitetet i Tromsø, for å beskrive hva "de utrolige årene" omhandler (2014). Videre vil jeg se på Berit Baes anerkjennelsesbegrep og på hvordan barnehagen arbeider med å anerkjenne mangfoldet. Her vil jeg bruke boka; "Det interessante i det alminnelige" (Bae, B, 1996), artikkelen "Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for oppvekstarbeid" (Bae, B, 2009, i Mørreaunet, S., Glaser, V., Lillemyr, O.F., & Moen, K.H (red), 2009) og Mona Lisa Angell sin artikkel "anerkjennelser av kultur i barnehagen" i boka "Barnehagepedagogiske diskurser" (Otterstad, A.M & Rhedding-Jones, J, 2011).

Guro Øiestad "Selvfølelsen hos barn og unge" (2001) og Anne Lise Løvlie Schibbye "Livsbevissthet – om å være tilstede i eget liv" (2009) blir vesentlig for å utdype betydningen av begrepene som blir brukt i arbeidet med å gi barn en god psykisk utvikling. "Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver" (Kunnskapsdepartementet, 2011) og "temahefte for språklig og kulturelt mangfold" (Gjervan. M (red), 2006) blir sentrale gjennom hele teksten.

3.2 De utrolige årene

"De utrolige årene" er et forebyggings- og behandlingsprogram som er rettet mot barn i alderen 3 – 8 år. Programmet er rettet mot skoler og barnehager der hele personalgruppen mottar opplæring i det samme pedagogiske programmet.

Programmet fungerer som et universalforebyggende tiltak der målet er å utvikle en profesjonell gruppeledelse som setter de ansatte i stand til å skape positive og gode relasjoner til barn, forebygge uro, gi barn en god læringssituasjon og håndtere atferdsproblemer når de oppstår. I følge Webster – Stratton (2009, s. 61), er alle gode relasjoner bygd på tillit. Tillit skapes gradvis etter hvert som barna erfarer at du er der for deres skyld, og at du vil gjøre alt du kan for å hjelpe dem. Barn med atferdsproblemer vil trenge ekstra mye støtte, oppmerksomhet og omsorg før de stoler fullt på den voksne, da de kan ha opplevd å fått en del negative tilbakemeldinger på sin oppførsel. Et viktig tema i programmet er motivasjon. Motivasjon handler om å gi barna tro på seg selv, og tro på at de voksne og de andre barna liker og aksepterer dem. En negativ selvforståelse minsker motivasjonen for å utvikle et tillitsfullt forhold (Webster – Stratton, C, 2009, s. 63). Personalet øver i å anvende ros på en hensiktsmessig måte overfor både hverandre og barna, og skal hjelpe barnet til å se på seg selv som en person som er i stand til å takle følelser (Webster – Stratton, C. 2009, s. 297).

Belønningssystemer i ulike grader blir sett på i sammenheng med læring, og personalet får hjelp til å utvikle atferdsplaner og til å bygge opp tilpassede konsekvenser i forhold til utagering og vold (RKBU Nord, 2014). Webster – Stratton (2009, s. 163) skriver at konsekvenser må brukes konsekvent og ikke variere fra gang til gang. Hun mener også at konsekvensene må være de samme for alle, og komme umiddelbart etter den dårlige oppførselen.

Som en forlengelse av ”De utrolige årene” kan personalet få opplæring i det universalforebyggende programmet ”Dinosauerskole i smågrupper”. Målet med dinosauerskolen er å styrke barnas sosiale og emosjonelle kompetanse, samt å styrke deres selvbilde og opplevelse av mestring. Barna får trening i å gjenkjenne og forstå følelser hos både seg selv og andre, samtidig som de får øve på å ta andres perspektiv og utvikle gode ferdigheter i forhold til problemløsning og konflikthåndtering. Sosiale ferdigheter som det å lytte og ta hensyn til andre, vente på tur, dele, hjelpe og samarbeide er sentralt i arbeidet, sammen med å hjelpe barna til å utvikle en god form for sinnemestring og selvkontroll. Det handler om å lære barna å håndtere følelser, og i følge Webster – Stratton (2009, s. 273), er ofte aggressiv og manglende kontroll over

egne impulser den største hindringen for effektive problemløsninger og utvikling av gode vennskap.

Alt innenfor ”dinosauerskolen” øves ved bruk av praktisk orienterte metoder som blant annet rollespill, samtaler omkring filmer og andre aktiviteter knyttet opp mot temaene. Det er utviklet et eget tilpasset materialet som brukes i ”dinosauerskolen” (RKBU Nord, 2014).

3.3 Barnehagens arbeid

Oppgaven omhandler barnehagens arbeid for å gi barna en god psykisk utvikling, men hva innebærer det? Carolyn Webster – Stratton setter et fokus på å gi barna oppmuntring, oppmerksomhet og ros, og refererer i boka ”*Hvordan fremme sosial og emosjonell kompetanse hos barn*” (2009, s. 89) til egen forskning som har vist at lærere gir tre til femten ganger så mye oppmerksomhet til dårlig atferd som til god atferd. Ved å rette oppmerksomheten mer mot god oppførsel og gi ros og oppmuntring til den gode atferden vil barna observere hvilken atferd som er verdsatt (Webster – Stratton, C, 2009, s. 89). Ros er mest effektivt når man har en forklaring til handlingen, det vil si at man beskriver den bestemte handlingen man liker og gir barnet en forklaring på hvorfor man mener at noe det gjør eller har gjort er bra. På denne måten skal barnet bli sterkere motivert til å gjenta atferden og vise god oppførsel. Betydning av den rosen og oppmuntringen man gir til et barn kan underbygges med ikke-språklig formidling av entusiasme som det å gi barnet et smil, klapp på skuldra eller å sende barnet gode blikk (Webster – Stratton, C, 2009, s. 96). Ved å rose barnets forsøk og framgang i tillegg til en bestemt atferd vektlegger man barnets følelse av å lykkes. Når man gir barn anerkjennelse for sin framgang, blir de sammenlignet med seg selv og ikke med andre barn eller opp mot en ytre standard (Webster – Stratton, C, 2009, s. 97).

Å fremme god oppførsel handler blant annet om at barna skal ta hensyn til hverandre, og vise medfølelse og respekt. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver skriver at utviklingen av sosial kompetanse handler om anerkjennelse og støttende relasjoner fra andre. Videre står det at barnehagen må bidra til at barna får trening i å

medvirke til positive former for samhandling (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 34). I temahefte for språklig og kulturelt mangfold står det at personalet er viktige rollemodeller for barna, og deres holdninger knyttet til språklig og kulturelt mangfold blir derfor svært viktig for barnas utvikling av sosial kompetanse (Gjervan. M (red), 2006, s. 19).

Sosial – og helsedirektoratet har utarbeidet en ”Veileder i psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene” der barnehagens arbeid blir tydeliggjort. Der står det at barnehagen skal fremme psykisk helse og stimulere barnas evner og ressurser, samt at barnehagen skal *”Utjevne sosiale forskjeller, forebygge mobbing og diskriminering, arbeide for likestilling mellom kjønnene, ivareta kulturelt mangfold samt støtte og ta hensyn til hvert enkelt barn og fellesskapet”* (2007, s. 31).

3.4 Barnehagepersonalets rolle

I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det: *”barnehagen skal sikre barn under opplæringspliktig alder et oppvekstmiljø som både gir utfordringer som er tilpasset barnets alder og funksjonsnivå og trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger”*(Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 8). Videre står det under punkt 1.8 ”Fysisk miljø som fremmer alle barns utvikling” at veksling mellom lek, læring, utfoldelse og konsentrasjon er grunnleggende for fysisk og psykisk velvære. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver fremhever personalet som rollemodeller, og at bidrag gjennom egen væremåte til barns læring av sosiale ferdigheter bidrar til å gi barna et varmt og inkluderende sosialt miljø (2011, s. 35).

Webster – Stratton skriver om hvorfor det er nødvendig å lære barna problemløsning. Personalet i barnehagen må lære barn i høyrisikogruppen en nytt tankemønster som korrigerer feilslutningene de gjør, slik at de ikke står i fare for å utvikle varige sosiale problemer. Med barn i høyrisikogruppen menes barn som er fiendtlig innstilt til sosiale situasjoner og har bare i en liten grad evnen til å forutse konsekvensene av aggressiv atferd (Webster-Stratton, C, 2009, s. 219). I tillegg til å lære barn problemløsning fremmer Webster-Stratton strategier som bruk av belønning for å motivere elevene, ignorere upassende atferd, å bruke tenkepauser som en konsekvens og å lære barna å håndtere følelser. I arbeidet med å lære barna å håndtere følelser

vektlegger hun viktigheten av at den voksne er tålmodig og godtar barnas reaksjoner, da en forståelse for deres følelsesmessig tilstand vil hjelpe dem å takle store mengder emosjonell spenning. Dersom personalet bruker språket for å uttrykke følelser, vil barna kunne tilegne seg det å mestre følelser fordi en voksen gir dem et eksempel på hvordan visse følelser kan håndteres (Webster-Stratton, C, 2009, s. 277).

Berit Bae skriver om barns avhengighet og de voksnes definisjonsmakt. Likeverd er grunnleggende for en anerkjennende relasjon mellom to individ, og kan ikke bli anerkjennende hvis den ene parten ser på seg selv som mindre eller mer verdt enn den andre. Definisjonsmakten handler om at de voksne er i en mektig posisjon overfor barna når det gjelder deres opplevelse av seg selv (1996, s. 147). Hun skriver om bevissthet om medlæring, og sier at ubevissthet omkring kommunikasjon og sosiale prosesser kan bidra til at barn utvikler lav selvfølelse, likegyldighet, tvil, motstand og angst i forhold til den kunnskapen som forsøkes formidlet og at maktposisjonen *"må brukes på en måte som fremmer barnas selvstendighet, tro på seg selv, respekt for seg selv og andre, og ikke på en måte som underminerer barns selvrespekt og selvstendighet"* (Bae, B, 1996, s. 78).

Som voksen har man et ansvar for at barna skal utvikle en god selvfølelse. Guro Øiestad (2011, s.23) beskriver selvfølelse som det å få tak i egne følelser, å kjenne sine egne reaksjoner og handle ut fra dem, til beste for både seg selv og andre. En god selvfølelse handler da om å føle seg verdig sammen med andre mennesker, og tørre å ta plass, med både gode og vonde følelser.

3.5 Et blikk på psykisk utvikling

Berit Bae skriver i artikkelen "Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for oppvekstarbeid" at det å møte den andre som subjekt blant annet innebærer å anerkjenne individets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden. Den konstruktive utviklingen som fører til trygghet og god selvfølelse, skapes i relasjoner hvor det etterstrebes likeverdighet mellom deltagerne (Bae, B, 2009 i Mørreaunet S., Glaser V., Lillemyr O.F., & Moen K.H. (red), 2009, s. 19-20)

"Relasjonsmønstre hvor barn primært møtes som objekter, og med manglende respekt for deres opplevelser og perspektiver, fører til ulike varianter av psykiske

forstyrrelser, kontaktløshet og svekket selvfølelse” (Bae, B, 2009, s. 26). Lav selvfølelse, tvil og kontaktløshet i forhold til seg selv handler ut fra gjensidighetsprinsippet om relasjonell utvikling, og skaper også vansker med å forstå og vise innlevelse i forhold til andre mennesker. Om dette skriver Løvlie Schibbye at vi fremtrer for hverandre som objekter og kropper, og at eksistensen er indre og usynlig. Problemer med å leve seg inn i den andres opplevelsesverden kan føre til smerte mellom mennesker. (2009, s. 21).

Webster–Stratton beskriver begrepet *emosjonell regulering* som en persons evne til å kontrollere følelsesmessig respons i møte med en opphissende situasjon på en hensiktsmessig måte, og skriver at følelsesmessige reaksjoner må utvikles og læres. (2009, s. 274). Berit Bae skriver at utvikling i dialektisk forstand skjer ved at ulike sider av et fenomen blir tydelig og da konfronteres med hverandre. Ved at den voksne anerkjenner barnets opplevelse av en situasjon og samtidig gir klart uttrykk for sin egen, gis barnet en sjanse til å konfrontere de to opplevelsene og lage en syntese av motsetningen (1996, s. 150). Berit Bae skriver videre at hvis barn blir definert av en voksen og ikke får den hjelpen de trenger til å forholde seg til egne opplevelser, kan de bli lukket og gjentakende i samspillet med omgivelsene. De vil bli sårbare da de har et lite reflektert forhold til sin selvfungering. Skal slik utvikling hindres må de voksne i barnehagen arbeide med å anerkjenne det barn uttrykker. (Bae, B, 1996, s. 157 - 158).

3.6 Psykisk omsorg

”Å kunne gi adekvat psykisk omsorg for barn fra ulike familier og kulturer, og å sørge for at barn leker konstruktivt uten utvikling av mobbing og negative samhandlingsmønstre, forutsetter observasjonsevne kombinert med faglig pedagogisk innsikt” (Bae, B, 2009 i Mørreaunet S., Glaser, V., Lillemyr O.F & Moen, K.H (red), 2009, s. 33). Å ta vare på barns medvirkning krever at man kan gå i dialog med dem på deres egne premisser, noe som betyr at man må være i stand til å tolke barns nonverbale kommunikasjon, og se når bruk av voksnes definisjonsmakt virker negativt inn på barns selvfølelse (Bae, B, 2009, s. 33).

Omsorg kan innbefatte både rent fysiskmaterielle forhold og forstås med referanse til psykisk-mentale og følelsesmessige aspekter. Barnets behov for fysisk omsorg som stell, hygiene og ernæring kan være lettere å legge merke til enn det psykiske (Bae, B, 2009, s. 26). Vil man se barn som subjekt, må de også møte omsorg når det gjelder mentale, relasjonelle og følelsesmessige sider. Her er det sentralt at de voksne i barnehagen ser at barna trenger tilknytning og fellesskap, og går inn å støtter dem. *"Barnet må kjenne at det er akseptert å uttrykke forskjellighet eller å si nei, uten å tvinges til lydighet eller enighet med andre rundt"* (Bae, B, 2009, s. 26).

Den psykiske omsorgen innebærer å se at barnet har behov for å forstå, skape mening og lære, slik at det får nødvendig støtte og ikke blir forvirret eller mentalt sett underernært. (Bae, B, 2009, s. 26). Om dette skriver rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver at barnehagen har en primæroppgave med å gi omsorg og nærhet og sørge for at barn ut fra individuelle forutsetninger blir møtt med lydhørhet, innlevelse og vilje til samspill (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 16). For å gi barn en god psykisk utvikling er bevissthet om at barn kommer til barnehagen med ulike familiebakgrunn og individualitet viktig. En utfordring her kan være at barn med en minoritetspråklig bakgrunn bare blir sett og behandlet som objekter ut fra dette. Det kan da føre til at den psykiske omsorgen blir skadelidende i den forstand at de bare møtes ut fra en liten del av seg selv (Bae, B, 2009, s. 28). Å gi barn en god psykisk utvikling handler blant annet om identitetsbekreftelse, slik temahefte for språklig og kulturelt mangfold skriver: *"Identitet har altså både en dimensjon som psykologisk erkjennelse av seg selv, og en samfunnsmessig dimensjon knyttet til blant annet kjønn og sosiokulturell bakgrunn"* (Gjervan, M (red), 2006, s. 24). Identitetsbekreftelse kan oppnås i takt med utviklingen av en god selvfølelse i sosialt samspill med andre. Om dette skriver Guro Øiestad at for barn dreier det seg om å bli kjent med seg selv og sine følelser på innsiden, og i tillegg få hjelp og støtte til å representere seg selv blant andre (2011, s. 24).

3.7 Anerkjennelse og mangfold

Da Berit Bae lanserte anerkjennelsesbegrep, var hun inspirert av psykologen Anne-Lise Løvlie Schibbyes dialektiske relasjonsteori (Angell M.L, 2011, i Ottestad A.M &

Rhedding-Jones, J (red), 2011). Angell hevder at anerkjennelse ikke har blitt problematisert i lys av kulturelt mangfold. Det psykologiske anerkjennelsesbegrepet er gitt en dominerende posisjon i norsk barnehagepedagogisk sammenheng, og innenfor denne anerkjennelsesdiskursen forholder man seg sjelden til kulturelt mangfold. Schibbye brukers begreper som ”psykisk utvikling”, ”tillit”, ”respekt” og ”relasjoner” for å beskrive betydningen av anerkjennelsesbegrepet. Skal man se dette i lys av kulturelt mangfold blir utfordringen å synliggjøre at det som legges i de ulike begrepene varierer i ulike kulturelle sammenhenger. Utfordringen ved anerkjennelsesbegrepet som et psykologisk begrep er da å være reflektert over hva som er nyttig og hva som er irrelevant, og hva som bør omarbeides når psykologiske teorier brukes i pedagogisk arbeid (Angell M.L, 2011, i Ottestad A.M & Rhedding-Jones, J (red), 2011, s. 202).

I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver brukes begrepet anerkjennelse i flere beskrivelser, og det står blant annet at personalet skal vektlegge en anerkjennende væremåte i forhold til barns læring og at: *”Norge er blitt et flerkulturelt samfunn, der religiøst mangfold blir stadig mer tydelig. Ved å synliggjøre religioner og livssyn i formålet, anerkjennes både at religioner og livssyn har en plass i det offentlige rom og at det er plass for en åndelig dimensjon i barnehagen. En slik plass må brukes som utgangspunkt for dialog, åndsfrihet og respekt for mangfold, ikke for å uttrykke et religiøst eller verdimesig hegemoni”*.

(Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 11). Her brukes anerkjennelsesbegrepet i sammenheng med synliggjøring av kulturelt mangfold, noe som Angell beskriver som ”anerkjennelse som kulturpluralisme”. Barnehager som arbeider med dette begrepet er opptatt av å synliggjøre mangfoldet gjennom blant annet å ha flagg og kart på veggen, dukker med ulike hudfarger og barnelitteratur med ulik opprinnelse og på flere språk. En av begrunnelsene for representasjon i barnehagen er at barn skal oppleve trygghet og tilhørighet gjennom at alle sider ved barnas identitet bekreftes. Denne formen for anerkjennelse er tydelig fremhevet i temahefte for språklig og kulturelt mangfold der det står at når både likheter og forskjeller synliggjøres på en naturlig måte i barnehagen bidrar personalet til at barnas perspektiver utvikles, likeverd fremmes og diskriminering og mobbing motvirkes (Gjervan. M (red), 2006, s. 29).

Mona Lisa Angell henviser til Charlotte Palludan (2006) når hun skriver at anerkjennelse består i å møte barn med en utvekslingstone. En utvekslingstone beskrives som en situasjon der barnet og pedagogen har en dialog der begge parter spør og svarer, og man utveksler meninger, erfaringer, opplevelser og fortolkninger. Som motvekt til dette henviser hun til undervisningstone, som er karakteristisk i situasjoner der den voksne legger vekt på forklaring, instruering og liknende. (Angell, M.L, 2011, i Otterstad, A.M & Rhedding-Jones, J (red), 2011, s. 210).

Angående foreldresamarbeid med flerkulturelle foreldre står det i temahefte for språklig og kulturelt mangfold at man: *"gjennom å bli kjent med foreldrene og deres tanker og kunnskaper om barna sine, får personalet viktig informasjon om barna som er viktig for å kunne tilrettelegge for det enkelte barn på en god måte"* (Gjervan. M (red), s. 41). Videre står det at: *"Hvis foreldrene opplever at det er stor avstand til personalet, kan det oppleves vanskelig å ta opp bekymringer og vanskelige temaer med de ansatte i barnehagen"* (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 44).

4.0 Funn og drøfting

4.1 Innledning

I denne delen vil jeg presentere de funnene jeg har fra intervjuet og drøfte dem i lys av den teorien jeg har presentert i teorikapittelet. Funnene vil bli presentert under to hoveddeler, der jeg først fokuserer på arbeidet i barnehagen for så å gå nærmere inn på hva en psykisk utvikling er i denne sammenhengen. Hoveddelene er inndelt i to underkategorier, der arbeidet i barnehagen har fokus på personalets betydning og de strategiene som blir brukt, mens under den psykiske utviklingen blir det fokusert på barnas sosial kompetanse og forebygging av psykiske vansker samt anerkjennelse av det kulturelle mangfoldet.

4.2 Arbeidet i barnehagen

4.2.1 Personalet

De ansatte i barnehagen spiller en stor rolle i barns liv, og har gjennom rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver en forpliktelse til å sikre barn under opplæringspliktig alder et oppvekstmiljø som gir trygghet mot psykiske skadevirkninger (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 8). Informanten min ble spurt om hva hun mener er det viktigste personalet gjør for at barna skal få en sterk og god psykisk helse, og svarte: *"Det viktigste vi gjør i et slikt arbeid, er å være åpne, og at vi møter både voksne og barn med respekt. Imøtekommenhet. Vi må alltid tenke over at vi er gode rollemodeller. Det er vi. Barna ser opp til oss hver dag"*. Dette tolker jeg dit hen at det å være åpen og mottakelig for forandring og impulser i hverdagen er viktig. Personalets rolle i barnas utvikling av en god psykisk helse blir sett og anerkjent som betydningsfull, samtidig som informanten gir inntrykk av at hun ser en sammenheng mellom respekt, imøtekommenhet og deres rolle som forbilder for barna. I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det at personalet som rollemodeller bidrar gjennom egen væremåte til barns læring av sosiale ferdigheter, og til å gi barna et varmt og inkluderende sosialt miljø (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 35). Det å føle seg inkludert i et sosialt miljø er viktig for selvfølelsen, noe

som kan knyttes opp mot det Guro Øiestad skriver om at selvfølelse for barn dreier seg om å bli kjent med seg selv og sine følelser på innsiden, og i tillegg få hjelp og støtte til å representere seg selv blant andre (2011, s. 24).

I arbeidet med å gi barna en god psykisk utvikling vektlegger informanten min verdien med at alle ansatte har gjennomført det samme kurset, som i dette tilfellet er Webster – Stratton – ”De utrolige årene”. Hun sier at de alltid har arbeidet med barnas psykiske helse i barnehagen, men at de er blitt mer bevisst sitt arbeid gjennom dette kurset. Kvalifikasjoner hos barnehagepersonalet er viktig, da det dypest sett handler om å møte barna med en yrkesetisk holdning (Bae, B, 2009, s. 32). Den yrkesetiske holdningen må komme til syne gjennom praksisen i barnehagen og være en del av den ansattes utvikling i tråd med deres daglige samspill med barna. Det at barnehagen der informanten arbeider gjennomfører ”de utrolige årene”, ser jeg på som en videreutvikling av deres yrkesetiske holdning, ettersom de har tilegnet seg en for dem ny type pedagogikk som krever kunnskap og tar tid å utvikle (Bae, B, 2009, s. 33).

Gjennom ”De utrolige årene” har personalet blitt kurset i coaching av både hverandre og barna. Coaching er veiledning og motivering av hverandre, og om coaching sier informanten; ”*Vi kommer inn og hjelper hverandre. Alle kan feile, så her kan noen si til meg; ”Var dette så lurt?”. Vi føler den tryggheten når vi har vært kurset og har det felles. Vi har lov å si det, og det hjelper, for alle kan gjøre feil*”. At de voksne rundt barna er trygge på deres profesjonelle rolle og ansvar, ser jeg at har en betydning for at de ansatte både skal være bevisst sin verdi for at barna skal få en god psykisk utvikling og for at samarbeidet skal fungere best mulig. I følge min informant gjør den felles plattformen at de ikke sender ut ulike signaler til barna, da hun mener det vil virke negativt inn på dem. Deres bruk av coaching ser jeg i sammenheng med det Løvlie Schibbye skriver om viktigheten med selvrefleksjon for å bli kjent med seg selv og for å være i stand til å forandre seg. En god evne til selvrefleksjon er viktig for å ha medfølelse, innlevelse og for å kunne forstå andre (2009, s. 28). Den veiledningen de gir hverandre fører både til selvrefleksjon på egen hånd og i dialog med andre

4.2.2 Strategier for selvutvikling

I følge informanten min er arbeid med følelser viktig i arbeidet med å gi barna en god psykisk utvikling. På spørsmål om hvordan de fokuserer på det, svarer informanten:

”Vi snakker og benevner positivt. Ros også kommer under dette. At man roser egenskaper. Det handler om følelser, at man snakker åpent om følelser helt fra barna er små, og at man lærer dem å sette ord på ting, og det å kunne sette ord på følelsene sine er jo veldig viktig i arbeidet med psykisk helse”

Informanten fremhever at barna skal lære seg å sette ord på egne følelser og på den måten lære seg å løse problemer på egen hånd. Det handler ikke bare om å sette ord på følelser, men også om å kunne kjenne på egne følelser og vite hvordan man kan utøve dem både alene og i samspill med andre. I arbeidet med å lære barna strategier for det, benytter barnehagen seg av ”dinoskolen”, som er en forlengelse av ”De utrolige årene”. Disse strategiene øves både gjennom film og rollespill, og eksempler på disse er ”ikke bry oss – muskelen”, som handler om at barna skal kjenne på følelsene sine og klare å ikke bry seg om hver enkel detalj, ”pust tre ganger”, som handler om at barna skal kjenne på at de klarer å roe seg ned før de handler ut fra følelsene sine, og ”lille skilpadde”. I følge informanten er ”lille skilpadde” noe barna lærer som en siste utvei og noe man skal gjøre hvis man blir veldig sint, da det handler om å ”trekke seg inn i skallet” og kjenne på om man klarer å roe seg ned. I følge Webster – Stratton er det viktig å lære barn i høyrisikogruppen problemløsninger som korrigerer de feilslutningene de gjør, slik at de ikke står i fare for å utvikle sosiale problemer. Med høyrisikogrupper menes barn som i liten grad har evne til å forutse konsekvensene av aggressiv atferd (2009, s. 219). I følge min informant er strategiene de bruker gode for de fleste, men at de lager det litt individuelt tilpasset selv.

Jeg ser det slik at de strategiene barna lærer gjennom ”dinoskolen” i ”de utrolige årene” kan utvikle seg til å bli handlinger barna etter hvert gjennomfører for oppnå anerkjennelse fra de voksne. Man kan da stille spørsmålstegn ved om barnas grunnleggende behov for å bli sett og anerkjent blir tilfredsstilt. Løvlie Schibbye skriver at vi fremtrer for hverandre som objekter, at eksistensen er indre og usynlig og

at problemer med å leve seg inn i den andres opplevelsesverden kan føre til smerte mellom mennesker. (2009, s. 21). Jeg tolker den smerten Løvlie Schibbye refererer til her som følelsesmessig smerte ved et psykisk opphav. For å ivareta de grunnleggende behovene må man se hvert enkelt barns ulike behov for tilpasning, samtidig som de voksne i barnehagen være tilstede i barnas eksistens og være bevisst på at hvert enkelt barn er noe særegent og unikt som bærer med seg en egen bevissthet og et eget perspektiv (Løvlie Schibbye, A.L, 2009, s. 25). Dette ser jeg opp mot det Berit Bae skriver, der hun beskriver det å se barnet som subjekt som å anerkjenne individets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden (2009, s. 20). Ved at barnehagen holder et fokus på at barn har ulike oppfatninger av opplevelser og utagerer følelsene sine forskjellig gir de den anerkjennelsen, men strategiene barna lærer for å uttrykke følelsene sine gjennom "dinosurskolen" er likevel likt for alle.

En god psykisk helse har nær sammenheng med en god selvfølelse, som Guro Øiestad beskriver som å kjenne seg verdig sammen med andre (2011, s. 23). Dette tolker jeg dit hen at vennskap og et godt samspill med andre er en viktig verdi i arbeidet med å gi barna en god psykisk utvikling. Om vennskap sier informanten: *"Vi lærer dem strategier for å kunne være en god venn og lagspiller"*. Jeg forstår det slik at de ansatte i barnehagen er bevisste sin rolle overfor barnas utvikling av en god psykisk helse, da informanten vektlegger viktighetene med å være klar over at man er en rollemodell, og sier at det er noe man som ansatt i barnehage må være klar over hver dag. Angående spørsmålet om barna har lært og tatt i bruk noen av de strategiene i dinosurskolen svarer informanten: *"Dette kan de. De klarer det, og vi hører mye i frileken at de bruker strategiene de har lært"*, samtidig som hun poengterer at de ved noen anledninger må inn å coache barna, ved å minne dem på det de har lært. Coaching av barna gjøres også i positive sammenhenger. Webster – Stratton skriver at ved å rose barnets forsøk og framgang i tillegg til en bestemt atferd vektlegger man barnets følelse av å lykkes. Når man gir barn anerkjennelse for sin framgang, blir de sammenlignet med seg selv og ikke med andre barn eller opp mot en ytre standard (2009, s. 297). Det å bruke ros kan i denne sammenheng sees på som å regulere atferd som ikke er ønsket, ved å henvende seg til barna på en positiv måte i situasjoner de voksne kan se på som gode og hensiktsfulle. I følge Webster – Stratton pedagogikken skal ros hjelpe barnet å se seg selv som en person som er i stand til å takle egne følelser (2009, s. 297),

På spørsmål om hvordan de gjør det sier informantene: *"Vi kan gå inn å coache for eksempel på vennskap, for det har jo med psykisk helse å gjøre. Hvis barna leker godt sammen, så kan vi si at vi ser det at du er en god venn nå når du leker med "Petter". Bare gni det inn"*. Det viser en bevissthet omkring kommunikasjon og sosiale prosesser, noe som er viktig ettersom ubevissthet kan føre til at barn utvikler lav selvfølelse, likegyldighet, angst og tvil i forhold til den kunnskapen som formidles (Bae, B, 1996, s. 78).

4.3 Den psykiske utviklingen

4.3.1 Sosial kompetanse og forebygging

Om den psykiske omsorgen i barnehagen skriver Berit Bae (2009, s. 26) at det innebærer å se at barna har behov for å forstå, skape mening og lære, slik at de får den støtten de trenger og ikke blir forvirret eller mentalt sett underernært.

Med bakgrunn i det mener jeg at ved å bruke de strategiene barna lærer gjennom "dinosauerskolen" i barnehagen, kan man skape et mønster som i en viss grad utelukker barnas behov for å forstå, skape mening og lære i den forstand at barna får muligheten til å kjenne på eget reaksjonsmønster. Slik jeg tolker dette har barn behov for å bli kjent med seg selv og sin egen måte å utagere og reagere på, noe "de utrolige årene" kan være med å forhindre på bakgrunn av at alle barn blir lært opp til å bruke de samme strategiene, og at det ikke tar hensyn til enkeltbarnet og rammen rundt. Her handler det også om å forstå hvorfor man handler slik man gjør, og ikke bare vite at en handling er definert som riktig.

Programmet "de utrolige årene" kan tolkes som et behandlingsprogram, der målet er å unngå at barna utvikler atferdsvansker. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver understreker at barnehagen har en primæroppgave med å gi omsorg og nærhet og sørge for at barn ut fra individuelle forutsetninger blir møtt med lydhørhet, innlevelse og vilje til samspill. (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 16). Her vektlegges det individuelle, og som nevnt tidligere fremhevet informantene min at selv om strategiene er ment for alle, blir de individuelt tilpasset etter behov. De voksens definisjonsmakt blir også vesentlig i denne sammenhengen, da et pedagogisk program som "de utrolige årene" blir styrende for praksisen i barnehagen. Barn i

barnehagealder kommer ikke utenom de voksnes definisjonsmakt, og om dette skriver Berit Bae: *"denne maktposisjonen brukes på en måte som fremmer barnas selvstendighet, tro på seg selv, respekt for seg selv og andre, men den kan også brukes på måter som underminerer barns selvrespekt og selvstendighet"* (1996, s. 147). Informanten min trekker frem at de har utviklet seg mye gjennom "de utrolige årene", og sier: *"Det er for eksempel at de voksne ikke automatisk kommer med svaret, for slik var det tidligere"*. Dette tolker jeg som en anerkjennende måte å være overfor barn der de voksne viser vilje til samspill, da jeg forstår det som at de voksne gir barna rom til å tenke selv og at de da får kjenne på at man oppnår anerkjennelse fra de voksne ut fra en handling de selv har valgt å utføre.

På spørsmål om hva informanten så på som det viktigste i arbeidet med å gi barna en god psykisk utvikling svarte hun: *"Det viktigste av alt er å se barnet. Se hvert enkelt barn, lytte til det, snakke med det og ha et fang"*. Her poengterer informanten nok en gang at individualitet er viktig for dem. Slik psykisk omsorg som informanten beskriver her forebygger mobbing og skaper en god selvfølelse (Bae, B, 2009, s. 27). Informanten trekker frem forebygging av psykiske helseproblemer som en grunnleggende verdi i det å se hvert enkelt barn i en ellers travel hverdag. Her kommer kunnskap blant de ansatte inn, og informanten vektlegger viktigheten med at de voksne sitter på kunnskap de kan bruke i den psykiske omsorgen, samtidig som de må være villige til å lære nye ting.

Under intervjuet refererte informanten til situasjoner der barn spiller på følelsene til hverandre, og dro frem eksempler som; "Du får ikke komme i bursdagen min" og "Du får ikke komme hjem til meg". Slik jeg ser det handler dette om barnas sosiale kompetanse i samspill med andre mennesker. I følge rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver må barna lære og ta hensyn og vise omsorg, og barnehagen må bidra til at barna får trening i å medvirke til positive former for samhandling. Videre står det at anerkjennende og støttende relasjoner er et av grunnlagene for utvikling av sosial kompetanse (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 34). Informanten framhever relasjonsbygging hos barna som en viktig lærdom de har fått gjennom "De utrolige årene", og sier: *"at man bygger relasjoner hos barna er jo veldig viktig forebyggende arbeid"*.

Informanten forteller at de hjelper barna til å løse problemer selv, ved å gi dem stikkord og tro på at de klarer det. Hun mener de lærer mer av å tenke selv. Om det oppstår en situasjon der barna ikke klarer å løse opp i problemet, går de inn og hjelper dem, og om dette sier informanten: *"De må ikke gå hjem med den bagasjen. Det er vi veldig opptatt av. Uoppklarte ting å ha med hjem tror vi ikke er noe bra. Det gjelder både barn og voksen"*. Mona Lisa Angell sin henvisning til skille mellom utvekslingstonene og undervisningstonen i samspill med barn er vesentlig i måten barnehagen arbeider på her. Slik jeg ser det tar de i bruk utvekslingstonen når de gir barna stikkord og tro på at de selv klarer å løse problemet, gjennom en dialog med barnet der de utveksler fortolkninger. Undervisningstonen blir først tatt i bruk om problemet ikke lar seg løse, da det da oppstår en situasjon der den voksne legger vekt på forklaring overfor barnet (Angell, M.L, 2011, s. 210).

4.3.2 Anerkjennelse av mangfoldet

Under intervjuet ble det kulturelle mangfoldet drøftet i lys av deres arbeid for å gi barna en god psykisk utvikling, og informanten vektlegger et godt foreldresamarbeid for at både barnet og foreldrene skal føle seg trygge og ivaretatt i barnehagen. På spørsmål om hvordan de gjør det i praksis svarer informanten blant annet: *"Vi er veldig åpen om hvordan hverdagen er. Gir vi foreldrene mye informasjon, så går det tilbake på barnet til slutt"*. Her setter informanten barnets psykiske helse i sammenheng med foreldrenes, noe som Guro Øiestad fremhever viktigheten med ved å si at *"forholdet mellom foreldre og barn er selve byggeplassen for selvfølelsens grunnmur"* (2011, s. 20) Videre skriver hun at god selvfølelse er å kjenne seg verdifull uansett om man mestrer eller feiler, og at man tør å be om hjelp når man har behov for det. (Øiestad, G, 2011, s. 25). Ved at barnehagen holder en åpen og god dialog med foreldrene mener jeg at de anerkjenner deres behov for trygghet, forståelse og informasjon. Dette vitner om imøtekommenhet, som informanten fremhevet som det viktigste de gjør i arbeidet med å gi barna en god psykisk utvikling.

Informanten fortalte at de synliggjør og presenterer mangfoldet i hverdagen ved bruk av flagg, gloselister for bruk til kommunikasjon, en vegg med "hei" på ulike språk og markering av de høytidene som barna representerer. Slik det står i temahefte for

språklig og kulturelt mangfold, bidrar dette til at barnas perspektiver utvikles, likeverd fremmes og diskriminering og mobbing motvirkes (Gjervan. M (red), 2006, s. 29). Denne typen anerkjennelse av mangfold kan beskrives som det Mona Lisa Angell kaller anerkjennelse som kulturpluralisme (Angell, M.L, 2011, s. 203). Angell skriver også om utfordringer ved anerkjennelsesbegrepet som et psykologisk begrep, og poengterer at en utfordring for personalet vil være å reflektere over hva som er nyttig og hva som irrelevant, og hva som bør omarbeides når psykologiske teorier brukes i pedagogisk arbeid (Angell, M.L, 2011, s. 202). Som nevnt i teorikapittelet var Berit Bae inspirert av psykologen Anne-Lise Løvlie Schibbyes dialektiske relasjonsteori, da hun introduserte anerkjennelsesbegrepet i barnehagesammenheng.

Informanten forteller om et barn som startet i barnehagen i en alder av seks år, uten å snakke det samme språket som noen andre i barnehagen. På spørsmål om hvordan de hjalp barnet å knytte vennskap svarte informanten:

”I forhold til vennskap er det utfordrende. Det er forståelig. Vi spiller mye på det at de lærer på dinosaurskolen, det å være en god venn, så nå må de vise henne og ta med henne å vise hvordan dere gjør det. Vi holdt på med det de første dagene, og da var det veldig populært, alle ville ha henne med seg. Så dabbet det litt av en stund, da hun ble gående mye alene. Da måtte vi inn å minne de andre på at de måtte ta henne med seg i lek. Så det var ganske mye jobb med det”.

Gjennom dette sitatet kan man få inntrykk av at informanten opplevde det kun som arbeidsomt, men hun fremhever at arbeidet er interessant, lærerikt og givende, og sier videre; *”Vi har brukt mye tid, men det er en lønnsom investering for vi ser at barnet trives. Hun vil gjerne være her. Dette løfter psykisk helse”.* Jeg opplever derfor at informanten har en ressursorientert tilnærming til mangfold, noe som vil si at mangfoldet er integrert i barnehagens pedagogikk, innhold og planer, og at personalet gir rom for mangfoldet. I lys av kulturelt mangfold kan det være en utfordring å se at det man selv legger i gode relasjoner og en god psykisk utvikling, kan variere i ulike kulturelle sammenhenger (Angell, M.L, 2011, s. 202). Dette mener jeg barnehagen skaper en forståelse for gjennom det tette samarbeidet med foreldrene. De tar i bruk tolk både i oppstartfasen og på foreldresamtaler, har egne flerkulturelle foreldremøter

i tillegg til ordinære møter og følger opp barnet med bruk av noe de kalle ”min utviklingsplan”. Om ”min utviklingsplan” sier informanten: *”Det er et hefte der vi fyller inn informasjon, som vi bruker gjennom hele barnehagegangen hos barnet. Det kan være om barnas svake sider, sterke sider, om noe det bør trenes mer på. Den er egentlig veldig utfyllende. Der kan vi få vite mye”*. Dette gjelder kun barn med flerkulturell bakgrunn, og jeg ser det slik at det hjelper barnehagen å bli kjent med barnet gjennom foreldrenes kunnskaper og tanker om eget barn. Ved bruken av ”min utviklingsplan” kan man stille seg spørsmålet om hvorfor den blir tatt i bruk kun hos flerkulturelle barn og ikke hos alle, men slik jeg forstår det på min informant handler dette om at de ansatte skal gjøre seg grundigere kjent med en kultur de kan ha lite kunnskap om fra tidligere. Samtidig som de så tidlig som mulig skal opparbeide seg kunnskap om det enkelte barns og foreldrenes ønsker og behov for at deres kultur skal være fremtredende i barnehagehverdagen.

Dette vitner i likhet med arbeidet med barnas trivsel, om en ressursorientert tilnærming til mangfold. I temahefte for språklig og kulturelt mangfold står det at personalet får viktig informasjon gjennom å bli kjent med foreldrene og deres tanker, som er viktig for å kunne tilrettelegge for barnet på en god måte (Gjervan. M (red), 2006, s. 41). Et godt samarbeid fører til at foreldre og personalet får en større forståelse for hverandres oppfatninger av hva som er barnets beste, og ved å ta i bruk ”min utviklingsplan” allerede ved første møte med foreldrene, slik barnehagen gjør, skaper de en nærhet som kan hindre at foreldrene opplever det som vanskelig å ta opp bekymringer og vanskelige temaer med barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 44).

Det at barnehagen arbeider ut fra Webster – Stratton pedagogikken, og har gjennomført kurset ”de utrolige årene” for alle ansatte, gjør at spørsmålet om hvordan dette tar høyde for det kulturelle mangfoldet blir vesentlig. På dette svarer informanten: *”Alt vi gjør har jo med psykisk helse å gjøre. Det er et veldig vidt tema, så de fleste av aktivitetene er jo psykiskhelseforebyggende”*. Som nevnt tidligere tar de høyde for individuell tilpasning, og har et blikk på enkeltbarnets behov for psykisk støtte, omsorg og veiledning i det sosiale samspeillet.

5.0 Avslutning

I denne delen av oppgaven vil jeg gi en fremstilling av funnene jeg har presentert i forrige kapittel.

5.1 Fremstilling av oppgavens hovedfunn:

Problemstillingen jeg har forsøkt å gi svar på i denne oppgaven er: *Hvordan arbeider barnehagen for å gi barna en god psykisk utvikling? - med spesielt fokus på anerkjennelse av mangfoldet.* For å finne svar på dette har jeg måtte se på ulike faktorer som omhandler psykisk helse i barnehagehverdagen, for så å se på hvordan disse faktorene blir lagt merke til og hvordan barnehagen arbeider med dem. Videre har jeg sett nærmere på hvordan de voksnes holdninger og tilnærming til mangfoldet har en betydning i barnas utvikling av en god psykisk helse.

Det finnes ingen tvil om at et fokus på psykisk helse bør være tilstede allerede i barnehagen, da resultater av psykisk omsorgssvikt blant annet kan føre til utrygghet, dårlig selvbilde, hemmet livsutfoldelse og mangel på respekt for egen og andres følelser (Bae, B, 2009, s. 27). Barn i barnehagealder er avhengige av gode og trygge voksne som er tilstede i deres utvikling av eget selvbilde og i deres inngang og tilstedeværelse i sosiale relasjoner med andre. Personalets rolle er av stor betydning, og deres bevissthet rundt psykisk helse som et tema i barnehagen vil ha innflytelse på det arbeidet som blir gjort. Det at personalet i den barnehagen informant min arbeider har tatt i bruk "de utrolige årene" i deres arbeid, ser jeg på som psykisk helsebringende i den forstand at det har gjort dem mer bevisst viktigheten ved å gi barna en god psykisk utvikling. Da jeg spurte informanten om hvor lenge psykisk helse har vært et tema i barnehagen, svarte hun: *"Vi har arbeidet litt mer ubevisst tidligere, men nå har vi gått "de utrolige årene"*. Dette vitner i likhet med det jeg selv har sett om at personalet arbeider bevisst med psykisk helse etter å ha gjennomført Webster – Stratton "de utrolige årene".

Sammenhengen mellom kjennskap til eget og andres følelsesaspekter og en god psykisk helse, ser jeg på som et viktig funn. Bruken av strategier for å håndtere ulike følelser, slik barna lærer gjennom "dinosauerskolen" mener jeg er psykisk helsebringende i den forstand at barna lærere seg å håndtere situasjoner som oppstår i

øyeblikket. Det at informanten fortalte at barna tar i bruk strategiene på egen hånd i frileken vitner om at "dinosauerskolen" virker. Barnehagen har ikke hatt spesialpedagog inn i arbeidet på to til tre år, og i følge informanten min handler det om behov og midler. Da jeg spurte om det kunne ha en sammenheng med at de hadde tatt i bruk "de utrolige årene", svarte hun: *"Når du sier det slik, så kan det godt være at det har en sammenheng. Jeg har ikke tenkt slik på det tidligere, men nå får jeg et nytt perspektiv på det. Det kan godt være at vi har blitt så proaktiv på ting, for det tror jeg at man kan bli"*. Jeg ser på dette som et funn som vitner om at barnehagen har tatt i bruk den lærdommen de har fått og overført verdier og holdninger over på barna, som har vært med å gi dem en hverdag der barnas psykiske helse blir ivaretatt. Jeg mener ikke at en spesialpedagog ikke vil være nødvendig i gitte tilfeller, selv om "dinosauerskolen" og "de utrolige årene" er en del av hverdagen, da behovet for en spesialpedagogs kompetanse og verdi kan melde seg når som helst.

I følge "Veileder i psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene" er barnehagens oppgaver i det psykiske helsearbeidet for barn og unge blant annet å: *"Utjevne sosiale forskjeller, forebygge mobbing og diskriminering, arbeide for likestilling mellom kjønnene, ivareta kulturelt mangfold samt støtte og ta hensyn til hvert enkelt barn og fellesskapet"* (Sosial- og helsedirektoratet, 2007). Det finnes flere ulike måter å tolke dette på når man skal arbeide i praksis, men det at barnehagen har et bevisst blikk på foreldresamarbeidet, enkeltbarnet og å ivareta mangfoldet opp mot psykisk helse viser blant annet at de arbeidet for å utjevne sosiale forskjeller, forebygge mobbing og diskriminering, ivareta kulturelt mangfold og støtte og ta hensyn til enkeltbarnet samt fellesskapet. Det er altså flere faktorer som spiller inn i barns psykiske helsetilstand, og ved å se sammenhengen mellom disse faktorene er barnehagen med på å gi barna en god psykisk utvikling.

Selv ser jeg på funnet mellom sammenhengen av å utvikle en god sosial kompetanse og det å ha en god psykisk helse som vesentlig i oppgaven. I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det: *"Gjennom gode dannelsprosesser settes barn i stand til å håndtere livet ved at de utvikler evnen til å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverden og til å se seg selv som et verdifullt medlem av et større fellesskap"* (Kunnskapsdepartementet, 2011, s. 15). "Dinosauerskolen" kan sees på som en dannelsprosess der barna lærer å fungere følelsesmessig i samspill med

andre. Som det står i "Veileder i psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene" skal barnehagen fremme psykisk helse og stimulere barnas evner og ressurser (Sosial- og helsedirektoratet, 2007). Ved å bruke "dinosauerskolen" også i arbeidet med vennskap og de flerkulturelle barna er barnehagen med på å gi barna tro på deres egne evner i forhold til det sosiale samspillet. Som informanten sa om det å hjelpe barna å knytte vennskap: " *Vi spiller mye på det de lærer på dinosauerskolen, det å være en god venn, så nå må de vise henne og ta med henne å vise hvordan dere gjør det*". Slik jeg ser det er "dinosauerskolen" et redskap som personalet kan bruke for å gi barna et løft i selvtilliten og selvfølelsen. Selvtillit og selvfølelse er i følge Guro Øiestad to ulike ting, der selvtillit dreier seg om hva man kan, mens selvfølelse handler om hvem man er (2011, s. 26). Det viser at det informanten sier om at de gir barna stikkord og tro på at de klarer å løse et problem selv ved å minne barna på det de har lært på dinosauerskolen, stimulerer selvfølelsen gjennom at barna føler seg verdifull i situasjonen og selvtillit ved at barna gis muligheten til å løse problemet på egen hånd.

De to faktorene jeg ser på som viktigst i det informanten sier om arbeidet med anerkjennelse av mangfold i arbeidet med å gi barn en god psykisk utvikling, er foreldresamarbeid og synliggjøring i hverdagen med bruk av blant annet flagg og en vegg med "hei" på ulike språk. Barnehageloven (2005) understreker under § 2. Barnehagens innhold at: " *Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller*". Som nevnt i funn og drøftingskapitlet bidrar synliggjøringen i hverdagen til at barnas perspektiver utvides og likeverd fremmes, noe som også er med på å utjevne sosiale forskjeller. Foreldresamarbeidet og foreldrenes psykiske helse settes i sammenheng med barnas, noe jeg mener er en viktig grunnforståelse for barnets vei til trivsel i barnehagen, samtidig som det kan ha en forebyggende funksjon for å hindre at psykiske vansker utvikler seg til å bli psykiske lidelser.

5.2 Avsluttende refleksjoner

Gjennom arbeidet med oppgaven har jeg lært at psykisk helse i barnehagen kan omhandle alt fra mer alvorlige situasjoner som må ha tett oppfølging, til enkle hverdagslige hendelser som det er viktig å se i denne sammenhengen. Da jeg begynte prosessen med denne oppgaven ønsket jeg å forske på hvordan barnehagen arbeider for å forebygge psykiske helseproblemer, men etter å ha fått en større innsikt i betydningen av psykisk helse hos barn, kom jeg frem til at det omhandler mer enn forebygging og arbeidet med å hindre at barn utvikler problemer. Det å fremme gode verdier og gi barna en god psykisk utvikling handler for meg om å arbeide fokusert på at alle skal ha det bra med seg selv og se seg selv som et verdifullt individ i fellesskapet. Forebygging kommer inn som en konsekvens av det arbeidet som gjøres for at barna skal ha det bra, og vil skje naturlig om grunnarbeidet blir gjort på riktig måte overfor alle.

Jeg hadde en forståelse om at barn psykiske helse ikke var fremhevet og tydeliggjort nok i barnehagehverdagen, samt at personalet ikke hadde viktigheten med å gi barn en god psykisk utvikling så bevisst. Gjennom intervjuet med min informant og gjennom å ha satt meg inn i relevante dokumenter og teori har jeg fått et nytt blikk på hvor omfattende temaet i realiteten er. Jeg har fått motbevist min forforståelse om at barns psykiske helse kan bli glemt i hverdagen, samt at jeg har fått bekreftet viktigheten med dette arbeidet, da bakgrunnen for valg av problemstilling lå i at jeg selv hadde tanker om at temaet psykisk helse burde komme mer inn i barnehagen. I fremtiden vil jeg se det som spennende å forske mer på hvordan barn som lærer følelshåndtering gjennom "dinoskolen" blir påvirket av dette videre i livet.

Jeg vil avslutte med å takke min informant og mine veiledere for god oppfølging og hjelp, ved å gjenta et utsagn fra informanten som jeg mener oppsummerer noe av det viktigste rundt arbeidet med å gi barn en god psykisk utvikling:

"Det viktigste av alt er å se barnet. Ser hvert enkelt barn, og lytte og snakke og ha et fang. Det tror jeg er veldig viktig, for det er en travel hverdag for mange. Det tror jeg er veldig forebyggende, så enkelt som det kan det være. Å ha tid til å ta et barn på fanget tror jeg er alfa omega".

6.0 Litteraturliste

Bae, B. (1996). *Det interessante i det alminnelige – en artikkelsamling*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Dalland, O. (2010). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Dalland, O. (2012) *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademisk.

De utrolige årene. *Program for ansatte i skoler og barnehager, foreldre og barn*. Lastet ned fra: <http://dua.uit.no> (2/4 - 2014). Tromsø: Regionalt kunnskapssenter for barn og unge Nord.

Kunnskapsdepartementet. (2006). Gjervan, M.(red). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*.

Kunnskapsdepartementet. (2011) *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*.

Kunnskapsdepartementet (2005). Lov om barnehager (barnehageloven). Lastet ned fra: <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64> (20/4 - 2014).

Mørreaunet, S., Glaser, V., Lillemyr, O.F., & Moen, K.H (red), Bae, B. (2009) Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for oppvekstarbeid i *Inspirasjon og kvalitet i praksis – med hjertet for barnehagefeltet*. Oslo: Pedagogisk forum

Otterstad, A.M & Rhedding-Jones, J. (red). Angell, M.L (2011) Anerkjennelser av kultur i barnehagen i *Barnehagepedagogiske diskurser*. Oslo: Universitetsforlaget AS

Schibbye, A.L.L., (2009). *Livsbevissthet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sosial- og helsedirektoratet. (2007) *Psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene*. Lastet ned fra: http://www.regjeringen.no/upload/HOD/IS-1405_14898a.pdf (20/4 - 2014). Oslo.

Tjora, A. (2009). *Fra nysgjerrighet til innsikt. Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Trondheim: Sosiologisk forlag

Webster – Stratton, C. (2005/2009) *Hvordan fremme sosial og emosjonell kompetanse hos barn*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Øiestad, G. (2011). *Selvfølelsen hos barn og unge*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

7.0 Vedlegg

7.1 Intervjuguide

Hva slags erfaringer har dere med dette temaet?

- Barn med diagnoser?
- Barn med vanskelig bakgrunn?
- Barn som har hatt traumatiske opplevelser?

Har det vært, og er psykisk helse et tema for arbeidet i barnehagen?

- Over hvor lang tid?
- Hva har fungert, og hva har ikke fungert?
- Hvorfor mener du det fungerer/ikke fungerer?

Hva mener du er det viktigste man gjør som personalet i et slikt arbeid?

I hvilken grad er et faglig godt personalet viktig?

Hvordan arbeider barnehagen opp mot de ulike aldersgruppene og kulturelle bakgrunnene?

Har barnehagen vært i samarbeid med andre instanser?

- BUP
- Barne- og familietjenesten

Hva slags offentlige forpliktelser og dokumenter er barnehagen knyttet til?

7.2 Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Trondheim: 14.03.2014

Jeg studerer ved Dronning Mauds minne høgskole, og skal skrive bacheloroppgave om hvordan barnehagen arbeider for å forebygge psykiske helseproblemer hos barn. I den forbindelse skal jeg gjennomføre et intervju der jeg skal innhente informasjon om temaet.

Informanten og informasjonen vil kun bli brukt i bacheloroppgaven, og både informant og barnehage vil bli anonymisert. Under intervjuet vil det bli brukt båndopptaker, og lydopptaket vil bli slettet etter transkribering.

Informanten kan når som helst trekke seg fra prosjektet, uten å oppgi grunn for det.

Jeg gir mitt samtykke til at Malene Magnussen Kjeldseth har tillatelse til å innhente informasjon om temaet psykisk helsearbeid i barnehagen.

.....

Dato

.....

Sted

.....

Informantens navn

.....

Malene Magnussen Kjeldseth